

การสร้างสังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ

Social Justice Development of Local Government in Chaiyaphum Province

1. ปัญญา คล้ายเดช, 2. สมปอง สุวรรณภุมมา*, 3. ณัฐ สวาสดิ์รัตน์
4. สุกิจ ชัยมุสิก, 5. ธีรดนัย กัปโก

1. Panya Klaydesh, 2. Sompong Suwannaphuma*, 3. Narat Sawadrath
4. Sukit Chaimusik, 5. Teedanai Kapko

1., 3. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ

2. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ, 4. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

5. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

1.,3. Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chaiyaphum Buddhist College

2. Chaiyaphum Rajabhat University, 4. Mahamakut Buddhist University

5. Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus

* Corresponding Author Email: sompongs9198@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทาง พัฒนาระบบการ และสร้างเครือข่ายในการสร้างสังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชน จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถาม, ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร สมาชิกสภา ข้าราชการ และประชาชน จำนวน 32 คน และจัดสนทนากลุ่มเฉพาะในพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวทางการสร้างสังคมที่เป็นธรรมของ อปท. เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต การศึกษา และโครงสร้างพื้นฐานที่เท่าเทียม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำใน 5 มิติ ได้แก่ ความยุติธรรมทางสังคม ความเสมอภาค ความเท่าเทียมในการกระจายรายได้ การเข้าถึงปัจจัยพื้นฐาน และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ข้อมูลจากภาคประชาชนชี้ให้เห็นว่าระดับความเห็นต่อความเป็นธรรมโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะมิติด้านเศรษฐกิจยังมีความเหลื่อมล้ำปรากฏอย่างชัดเจน

2. กระบวนการพัฒนาความเป็นธรรมของ อปท. สามารถสังเคราะห์เป็น “กระบวนการ 5 ขั้นตอน” ได้แก่ การใช้ข้อมูลจริงเป็นฐานการวางแผน, การกระจายทรัพยากรตามความจำเป็น, การมีส่วนร่วมเชิงโครงสร้าง, การเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน และการประเมินผลต่อเนื่องอย่างมีส่วนร่วม

3. อปท.สามารถจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งรัฐ เอกชน ประชาชน และภาควิชาการ เพื่อขับเคลื่อนการสร้างสังคมที่เป็นธรรมในทุกมิติอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: 1. การสร้างสังคมที่เป็นธรรม; 2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; 3. จังหวัดชัยภูมิ

ABSTRACT

This research article aimed to examine approaches, developmental processes, and network-building strategies for promoting a just society within local administrative organizations (LAOs) in Chaiyaphum Province. A mixed-methods research design was employed. The quantitative sample consisted of 400 residents, selected through survey questionnaires. Key informants for the qualitative phase included 32 individuals comprising administrators, council members, civil servants, and local residents. In addition, focus group discussions were conducted in selected areas. Quantitative data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation, while qualitative data were analyzed through content analysis.

The research found that:

1. Approaches for fostering a just society within LAOs emphasized improving quality of life, education, and equitable infrastructure development, as well as promoting public participation to reduce inequality across five dimensions: social justice, equity, income distribution fairness, access to basic necessities, and harmonious coexistence. Data from the public indicated that overall perceptions of justice were at a moderate level, with economic inequality remaining particularly evident.
2. The developmental process for enhancing justice among LAOs can be synthesized into a “five-step process”: evidence-based planning, needs-based resource allocation, structural participation, community relationship building, and continuous participatory evaluation.
3. LAOs can establish collaborative networks with governmental agencies, the private sector, civil society, and academic institutions to sustainably promote justice across all dimensions.

Keywords: 1. Just Society; 2. Local Administrative Organization; 3. Chaiyaphum Province

บทนำ

ประเด็นเรื่อง “ความเป็นธรรมทางสังคม” (Social Justice) เป็นแนวคิดสำคัญที่ได้รับความสนใจจากหลากหลายศาสตร์ อาทิ ปรัชญา ศาสนา การเมือง กฎหมาย และเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการสร้างสังคมที่ดีหรืออุดมคติ (ทวีป มหาสิงห์, 2559) อย่างไรก็ตาม ระบบการเมืองไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แม้จะมีความพยายามส่งเสริมประชาธิปไตยท้องถิ่นผ่านการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวนมาก แต่กลับมุ่งเน้นที่ประชาธิปไตยระดับชาติมากกว่า ส่งผลให้หลักการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่นถูกลดความสำคัญลง (สันต์ชัย รัตนะขวัญ, 2559) แม้ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 จะมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น แต่โครงสร้างประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นยังคงใช้ระบบตัวแทนเป็นหลัก ทำให้เกิดข้อจำกัดที่คล้ายคลึงกับระดับชาติ ส่งผลให้บทบาทของภาคพลเมืองในระดับท้องถิ่นมีความสำคัญมากขึ้น ประชาชนเริ่มแสวงหาช่องทางที่มีส่วนร่วมในการบริหารและตัดสินใจมากขึ้น โดยอาศัยสิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้รับรองสิทธิของบุคคลและชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรวัฒนธรรม และเข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมการเมือง ตลอดจนการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน อาทิ สาธารณสุข การศึกษา และสวัสดิการ พร้อมทั้งกำหนดบทบาทของรัฐในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ความเสมอภาค และการจัดการท้องถิ่นตามหลักการมีส่วนร่วม ยั่งยืน และโปร่งใส (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560)

ในบริบทของจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตร มีเส้นทางคมนาคม ไฟฟ้า และ สาธารณสุขทั่วถึง ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยและการปกครองส่วน ท้องถิ่น มีรายได้อยู่ในระดับปานกลาง ประกอบอาชีพเชิงเดี่ยว มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบปกติ (ปัญญา คล้ายเดช และ ทักซิณ ประชามอญ, 2567) โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ 124 ตำบล และมีองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นรวม 143 แห่ง (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ, 2567) จะเห็นได้ว่า รัฐจะต้องกำหนดนโยบายการพัฒนาสังคมให้กับประชาชนเพื่อส่งเสริมรักษาสิทธิของบุคคลและ ชุมชนได้อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งนับได้ว่า การ ปกครองท้องถิ่น (Local Government) เป็นรูปแบบพื้นฐานอย่างหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่มีความสำคัญต่อการฝึกหัดประชาธิปไตย โดยเฉพาะแก่ชุมชนท้องถิ่นที่จะได้มีส่วนร่วมในการตอบสนองปัญหา ความเป็นอยู่และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของตนเองได้เป็นอย่างดี (โกวิท พวงงาม, 2553) เป็นองค์กร หนึ่งที่มีความสำคัญเรื่องความเป็นธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญ

ดังนั้น คณะผู้วิจัยเห็นว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยงานพื้นฐานที่สำคัญในการที่จะกำหนดและ พัฒนาสังคมในท้องถิ่นให้เกิดความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ ทำการศึกษาองค์ความรู้และทำ การวิเคราะห์นโยบายเกี่ยวกับการสร้างสังคมที่เป็นธรรม ในมิติต่าง ๆ ประกอบด้วยความยุติธรรมทางสังคม ความเสมอภาคทางสังคม ความเท่าเทียมกันในการกระจายรายได้ การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึง ปัจจัยพื้นฐาน และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข นำไปสู่การสร้างกิจกรรมและกระบวนการ และสร้างเครือข่าย สังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงทำการวิจัยเรื่อง “ การ สร้างสังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ ” ซึ่งงานวิจัยนี้สามารถนำไปใช้เป็นการกำหนด นโยบายในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการสร้างสังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ
- 2) เพื่อพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ
- 3) เพื่อสร้างเครือข่ายการสร้างสังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมวิธี (Mixed Methodology) โดยทำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่มีภูมิลำเนาอาศัยอยู่ในจังหวัด ชัยภูมิ 1,118,750 คน (<http://www.chaiyaphum.go.th/index.php>) นำมาหากกลุ่มตัวอย่าง (Sample) จากสูตร Taro Yamane (1967) ได้ จำนวน 400 คน ทำการแจกแบบสอบถามโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน และมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 32 คน ประกอบด้วย 1) นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 4 คน 2) สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 คน 3) ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 4 คน 4) บุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น จำนวน 8 คน และ 5) ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 8 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกิจกรรมเชิง

ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างสังคมที่เป็นธรรม ประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภา และบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 30 คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการสร้างสังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสร้างสังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และ 3) แบบประเมินการเข้าร่วมกิจกรรมการเสริมสร้างสังคมที่เป็นธรรมที่เหมาะสมกับพื้นที่อันจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างเครือข่ายสังคมที่เป็นธรรมในพื้นที่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ข้อมูลจากเอกสาร เป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องศึกษาจากหนังสือ บทความในวารสาร เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แผนพัฒนา 5 ปี ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ที่ดำเนินการวิจัยทั้ง 4 แห่ง 2) ข้อมูลภาคสนาม คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลในพื้นที่ โดยวิธีการลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจสภาพทั่วไปของพื้นที่ ดำเนินการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับการสร้างสังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ ของประชาชนในพื้นที่ ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่เป้าหมาย และจัดกิจกรรมการเสริมสร้างสังคมที่เป็นธรรมโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้บริหารท้องถิ่นในพื้นที่

การวิเคราะห์ข้อมูล

ได้นำข้อมูลที่ได้รับนำมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์เชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนข้อมูลจากกิจกรรมใช้การสังเคราะห์เชิงอธิบาย เพื่อสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายที่เหมาะสม

ผลการวิจัย

1. การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการสร้างสังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า แนวทางการสร้างสังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ มุ่งเน้นการลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมความเสมอภาคในทุกมิติ โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในด้านสุขภาพ การศึกษา และเศรษฐกิจ โดยมีการวางแผนอย่างเป็นระบบผ่านการใช้ข้อมูลจริงเป็นฐานในการดำเนินงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ ทั้งในรูปแบบเวทีประชาคม การจัดตั้งสภาที่ปรึกษาท้องถิ่น และกลไกการตรวจสอบภาคประชาชน นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน น้ำประปา ไฟฟ้า และระบบสาธารณสุขในพื้นที่ห่างไกลอย่างทั่วถึง

ในด้านเศรษฐกิจ อปท. ได้ส่งเสริมการฝึกอาชีพและสนับสนุนการประกอบอาชีพในชุมชน เพื่อสร้างรายได้และลดช่องว่างระหว่างกลุ่มประชากร พร้อมทั้งมีแนวทางในการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม เช่น การจัดงบประมาณตามความจำเป็นของพื้นที่ ไม่ใช่ตามความใกล้ชิดหรือการเมือง นอกจากนี้ยังเน้นการส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมชุมชน เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและความผูกพันในสังคม โดยภาพรวมแสดงให้เห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ มีความตระหนักและมุ่งมั่นในการสร้างระบบบริหารที่ยึดหลักความเป็นธรรม โปร่งใส และมีความยั่งยืนในระยะยาว

2. การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิได้พัฒนากระบวนการเสริมสร้างสังคมที่เป็นธรรมอย่างเป็น “กระบวนการ 5 ขั้นตอน” โดยเริ่มจาก **ขั้นที่ 1: การสร้างระบบบริการที่เสมอภาค** ซึ่งเน้นการใช้ฐานข้อมูลกลาง เช่น ข้อมูลครัวเรือน ระบบ GIS และแบบสำรวจความจำเป็นในพื้นที่ เพื่อกำหนดการให้บริการที่ยุติธรรม ครอบคลุม

และไม่มีทางเลือกปฏิบัติ จากนั้นจึงเข้าสู่ **ขั้นที่ 2: การกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม** โดยพิจารณาตามบริบทพื้นที่และระดับความจำเป็น เพื่อสร้าง “ความยุติธรรมเชิงพื้นที่” ที่ลดความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างในแต่ละชุมชน ใน **ขั้นที่ 3: การส่งเสริมการมีส่วนร่วมในเชิงโครงสร้าง** อปท. ได้จัดเวทีประชาคม และตั้งคณะกรรมการชุมชน เพื่อให้ประชาชนมีบทบาทจริงในการวางแผน กำกับ และประเมินผลโครงการท้องถิ่น ขณะเดียวกัน **ขั้นที่ 4: การเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม** มุ่งเน้นกิจกรรมข้ามรุ่น ข้ามกลุ่ม เช่น การอนุรักษ์วัฒนธรรม การกีฬา และงานชุมชน เพื่อสร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจ และลดความขัดแย้งในระดับฐานราก สุดท้าย **ขั้นที่ 5: การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง** โดยใช้ตัวชี้วัดด้านความเป็นธรรมและความพึงพอใจของประชาชนในแต่ละกลุ่ม ทำให้สามารถปรับปรุงกระบวนการให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและบริบทเฉพาะพื้นที่

3. การสร้างเครือข่ายการสร้างสังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ ได้พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ 5 ด้านอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจาก

- 1) เครือข่ายด้านความยุติธรรมทางสังคม ที่ส่งเสริมกลไกตรวจสอบและการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น การจัดตั้งสภาประชาชนท้องถิ่น การใช้ระบบ e-Service และการอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีจริยธรรมและยึดหลักนิติธรรม
- 2) เครือข่ายด้านความเสมอภาคทางสังคม มุ่งบูรณาการกับโรงเรียน สกร. (กศน.เดิม) รพ.สต. และหน่วยงานพัฒนาสังคม เพื่อให้กลุ่มเปราะบางเข้าถึงการศึกษาและสวัสดิการพื้นฐานโดยใช้ฐานข้อมูลกลางในการวางแผน
- 3) เครือข่ายด้านความเท่าเทียมในการกระจายรายได้ เน้นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ เช่น การจัดตั้งกองทุนหมุนเวียน ศูนย์ฝึกอาชีพ วิสาหกิจชุมชน และตลาดประชารัฐแบบไม่คิดค่าเช่า เพื่อให้ประชาชนมีช่องทางรายได้ อย่างเท่าเทียม
- 4) เครือข่ายด้านการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงปัจจัยพื้นฐาน ใช้ข้อมูลพื้นที่จริง เช่น GIS และการสำรวจภาคสนาม จัดทำผังโครงสร้างพื้นฐานระดับตำบล พร้อมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองแผนที่มีประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วม และ
- 5) เครือข่ายด้านการอยู่ร่วมกันอย่างสุข สันติ สนับสนุนการจัดตั้งหน่วยอาสาดูแลความปลอดภัยในชุมชน พร้อมทั้งสร้างเวทีแลกเปลี่ยนข้ามรุ่น ศาสนา และกลุ่มอาชีพ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ ลดความขัดแย้ง และปลูกฝังวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

อภิปรายผลการวิจัย

การสร้างสังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ มีประเด็นในการอภิปรายจำแนกตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การศึกษาวิเคราะห์แนวทางการสร้างสังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า แนวทางการสร้างสังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ โดยภาพรวมจะเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต การศึกษา และโครงสร้างพื้นฐานที่เข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างสังคมที่ยั่งยืนและมีความสุข ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า แนวคิดและแนวทางการสร้างสังคมที่เป็นธรรมนั้นเป็นแนวคิดที่ริเริ่มก่อตัวและสร้างความตระหนักให้แก่ประชาชนทุกหมู่เหล่ามาได้ระดับหนึ่ง ด้วยการกระจายความเจริญสู่ชนบทมากขึ้นและการก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ประชาชนรู้เท่าทันในสิทธิที่ตนเองพึงมีพึงได้และสะท้อนกลับมายังท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นได้ตอบสนองความต้องการของประชาชนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งผู้นำท้องถิ่นและผู้ที่ทำงานบริการประชาชนในพื้นที่ต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวนี้ไปด้วย ซึ่งผลงานวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปธาน สุวรรณมงคล (2562) ที่ศึกษาเรื่อง การสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในท้องถิ่น: ภารกิจที่ทำหายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า การเข้าถึงบริการสาธารณะ และความไม่เป็นธรรมในสังคมนับแต่ปี 2542 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนงาน โครงการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมและความเหลื่อมล้ำในท้องถิ่นเพิ่มขึ้น เพียงแต่ว่า ผู้บริหารท้องถิ่นยังไม่มีนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจนในเรื่องนี้ ดังนั้นรัฐบาล ผู้บริหารท้องถิ่นต้องมีเจตจำนงทางการเมืองที่ชัดเจนในการส่งเสริมความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในสังคมและสถาบันการศึกษาใน

พื้นที่ควรศึกษาวิจัยและถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ผู้บริหาร สมาชิกสภาท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่นและร่วมมือกันหาแนวทางในการส่งเสริมความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่

2. การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ ได้พัฒนากระบวนการเสริมสร้างสังคมที่เป็นธรรมอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง โดยใช้กลไกหลากหลายที่เชื่อมโยงระหว่างภาครัฐกับประชาชนในระดับพื้นที่ อาทิ การสร้างเครือข่ายผู้นำชุมชน การเปิดพื้นที่ให้กลุ่มเปราะบางเข้ามามีบทบาท การใช้เทคโนโลยีเพื่อความโปร่งใส และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกกระดับ ผ่านกระบวนการวางแผนที่เน้นข้อมูลจริงจากชุมชน ส่งผลให้เกิดความยุติธรรมทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และโครงสร้างพื้นฐานอย่างสมดุล ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการเสริมสร้างความเป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ เกิดจากการเปลี่ยนผ่านแนวคิดจากการบริหารแบบบนลงล่าง ไปสู่การพัฒนาที่เน้น “การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง” ของคนในท้องถิ่น โดยเฉพาะการพัฒนารูปแบบการทำงานที่ยึดหลักสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาค และความโปร่งใส พร้อมกับการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่มีจิตสำนึกในการทำงานเพื่อสาธารณะมากกว่าความสะดวกของระบบราชการ นอกจากนี้ยังสามารถเชื่อมโยงทุนทางสังคมเดิม เช่น ผู้นำชุมชน อาสาสมัคร และวัฒนธรรมท้องถิ่น เข้ากับนโยบายสมัยใหม่ เช่น การใช้ฐานข้อมูล การจัดการด้วยแอปพลิเคชัน และการประเมินผลแบบมีส่วนร่วม ซึ่งถือเป็นการบูรณาการทั้งระบบคิดเก่าและใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจินตนา ภาวสิทธิ์ (2555) ที่เน้นการปรับใช้ความเป็นธรรมในระดับชุมชนโดยให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว ศาสนา และผู้นำชุมชน ซึ่งในกรณีของจังหวัดชัยภูมิก็มีการนำทุนทางวัฒนธรรมและผู้นำชุมชนมาใช้เป็นกลไกสำคัญในกระบวนการสร้างความเป็นธรรมเช่นกัน รวมทั้งงานของ วิชชุดา สาคิตพร และคณะ (2560) ที่พบว่า นโยบายสวัสดิการต้องชัดเจนและให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในชัยภูมิก็มีแนวทางคล้ายคลึงกัน เช่น โครงการ “หนึ่งครอบครัว หนึ่งสวัสดิการ” ที่เปิดให้ประชาชนเข้าถึงสิทธิโดยไม่ต้องพึ่งอำนาจหรือตัวกลาง และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ อีระ สีนเดชารักษ์ และคณะ (2559) ที่ชี้ให้เห็นว่าประชาชนมองว่าความเป็นธรรมทางสังคมโดยเฉพาะในด้านกฎเกณฑ์และกระบวนการยุติธรรมยังอยู่ในระดับต่ำและไม่เป็นที่ไว้วางใจ ขณะที่ในกรณีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ พบว่ามีการพัฒนาเครื่องมือที่ช่วยให้กระบวนการบริหารมีความโปร่งใสมากขึ้น เช่น การเปิดเผยข้อมูล การตั้งคณะกรรมการระดับชุมชน และการใช้ระบบแจ้งเหตุสาธารณูปโภคแบบเรียลไทม์ ที่ทำให้ประชาชนรู้สึกมั่นใจและมีส่วนร่วม

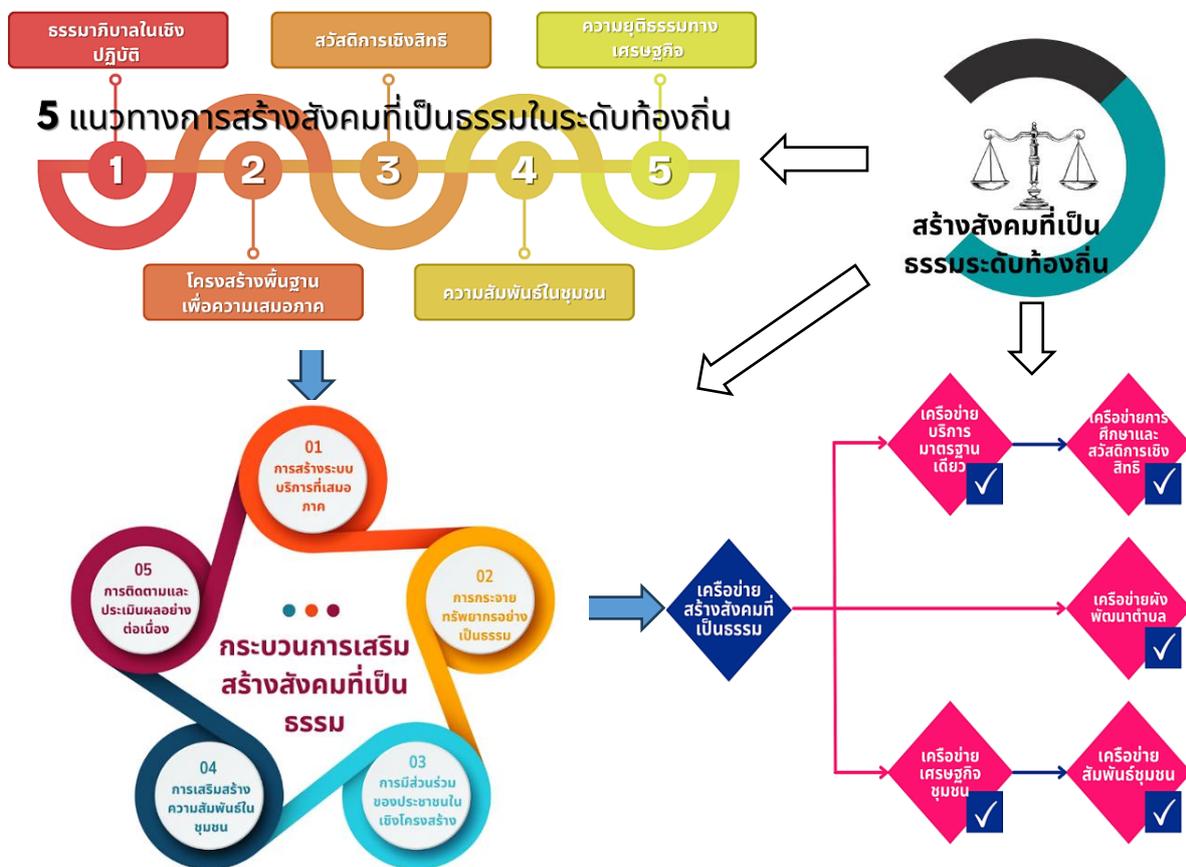
3. การสร้างเครือข่ายการสร้างสังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิสามารถพัฒนาแนวทางการสร้างเครือข่ายเพื่อสร้างสังคมที่เป็นธรรมได้อย่างครอบคลุมและต่อเนื่อง โดยการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน ผู้นำท้องถิ่น กลุ่มเปราะบาง และสถาบันในชุมชน การดำเนินงานมีลักษณะเป็นกระบวนการแบบบูรณาการ ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ทั้งในระดับนโยบายและการปฏิบัติ มีการใช้ข้อมูลจริงจากพื้นที่เป็นฐานในการตัดสินใจ มีการเปิดพื้นที่กลางเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และมีความพยายามอย่างจริงจังในการลดช่องว่างทางสังคม เศรษฐกิจ และการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งหวังให้เกิดสังคมที่มีความเป็นธรรมอย่างแท้จริงในทุกมิติ ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า ความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิในการสร้างเครือข่ายเพื่อความเป็นธรรม เกิดจากการทำงานเชิงรุกและความตระหนักในบทบาทของตนเองในฐานะ “ผู้นำของพื้นที่” ที่ต้องไม่เพียงแค่จัดบริการสาธารณะ แต่ต้องขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมในระดับพื้นที่ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม การสร้างเครือข่ายไม่ได้เป็นเพียงการรวมกลุ่มตามโครงสร้างราชการ แต่เป็นการสร้างพันธมิตรที่มี “เป้าหมายร่วม” ในการสร้างความเท่าเทียม โดยอาศัยความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และการยอมรับซึ่งกันและกันระหว่างประชาชนกับรัฐ ซึ่งต้องอาศัยเวลา ความสม่ำเสมอ และการบริหารจัดการที่โปร่งใส ซึ่งงานวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วารุณี ณ นคร (2549) ที่เห็นว่า การรวมตัวกันของชุมชนต้องอาศัย “ต้นทุนทางสังคมเดิม” และการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งในชัยภูมิก็ใช้กลไกดังกล่าวในการสร้างเครือข่าย เช่น กลุ่มอาสาสมัคร ชูรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน และเครือข่าย

เยาวชนจิตอาสา ซึ่งช่วยให้การสร้างสังคมที่เป็นธรรมมีความเข้มแข็งจากภายใน และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล (2552) ซึ่งระบุว่า กลไกประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาอำนาจและผลประโยชน์ได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาที่จังหวัดชัยภูมิแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการสร้างกลไกมีส่วนร่วมในลักษณะที่ประชาชนสามารถตรวจสอบเสนอความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจในระดับตำบลหรือหมู่บ้านได้จริง เช่น การตั้งคณะกรรมการระดับชุมชน และการใช้เวทีเสวนาข้ามกลุ่ม

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ประกอบด้วย

1. แนวทางการสร้างสังคมที่เป็นธรรมในระดับท้องถิ่น เริ่มจากการมีธรรมาภิบาลเน้นความโปร่งใสและมีหลักกฎหมายเป็นฐาน มีความเสมอภาค มีวางแผน เสริมสร้างสิทธิบนหลักการแห่งสิทธิขั้นพื้นฐาน สร้างสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข กระจายรายได้อย่างทั่วถึง
2. มีกระบวนการเพื่อเสริมสร้างสังคมที่เป็นธรรมในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เริ่มจาก 1) การสร้างระบบบริการที่เสมอภาค 2) การกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม 3) สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน 3) เสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน และ 4) ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
3. มีแนวทางการสร้างเครือข่ายการสร้างสังคมที่เป็นธรรม คือ 1) เครือข่ายการบริการมาตรฐานเดียว 2) เครือข่ายการศึกษาและสวัสดิการเชิงสิทธิ 3) เครือข่ายผังการพัฒนาตำบล 4) เครือข่ายสัมพันธ์ชุมชน และ 5) เครือข่ายเศรษฐกิจชุมชน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

สรุป

การวิจัยเรื่อง “การสร้างสังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ” สรุปได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและส่งเสริมความเท่าเทียมในชุมชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต การมีส่วนร่วม และการเข้าถึงบริการพื้นฐานอย่างทั่วถึง ผลการศึกษาเสนอแนวทางการดำเนินงานที่ครอบคลุมทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ผ่าน “กระบวนการ 5 ขั้นตอน” ที่เน้นข้อมูลจริง การกระจายทรัพยากร และการประเมินร่วมกับประชาชน พร้อมทั้งสร้าง “เครือข่าย 5 ด้าน” ได้แก่ ความยุติธรรม ความเสมอภาค การกระจายรายได้ การเข้าถึงบริการพื้นฐาน และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งช่วยขับเคลื่อนความเป็นธรรมอย่างยั่งยืนในระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง.

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การสร้างสังคมที่เป็นธรรม ยังนับเป็นองค์ความรู้ที่ใหม่ซึ่งประชาชนโดยทั่วไปอาจยังไม่เคยได้ยินมาก่อนมากนัก จึงควรมีการส่งเสริมให้มีการจัดเสวนาหัวข้อเกี่ยวกับการสร้างสังคมที่เป็นธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิเพื่อให้ประชาชน ข้าราชการท้องถิ่น นักวิจัย และนักวิชาการได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิธีการการสร้างสังคมที่เป็นธรรมร่วมกัน
2. ควรมีการกำหนดเป็นนโยบาย แนวทางและกระบวนการที่เหมาะสมในการพัฒนาท้องถิ่นโดยบูรณาการหลักการสร้างสังคมที่เป็นธรรมร่วมกันให้กับนักการเมือง ข้าราชการ และพนักงานท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์และถูกต้องในการนำเสนอผลงาน
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเชิงบวกและเชิงลบในการนำนโยบายลดความเหลื่อมล้ำไปสู่การปฏิบัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการกระจายรายได้ทางเศรษฐกิจสู่การพัฒนาสังคมที่เท่าเทียมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ. (2567). *บรรยายสรุปจังหวัดชัยภูมิ*. สำนักงานจังหวัดชัยภูมิ. <https://www.chaiyaphum.go.th/file/chaiyaphumPresent2567.pdf>
- โกวิท พวงงาม. (2553). *การปกครองท้องถิ่นไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 5). เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ทวีป มหาสิงห์. (2559). บทสำรวจข้อเสนอความเป็นธรรมทางสังคมในสังคมไทย: กรณีเค้าโครงการเศรษฐกิจของ ปรีดี พนมยงค์. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 7(2), 58-78. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/polscicmujournal/article/view/90980>
- ธีระ สิ้นเดชาภิรักษ์, อรุมา เตพละกุล, และจุฑาศินี ธัญประณีตกุล. (2559). ความเป็นธรรมทางสังคม: ความพยายามชี้วัดและวิเคราะห์ในเชิงตัวเลข. *วารสารธรรมศาสตร์*, 35(1), 164-191.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2562). การสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในท้องถิ่น: ภารกิจที่ท้าทายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 17(3), 135-154. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/kpi_journal/article/view/244063

- ปัญญา คล้ายเดช และทักษิณ ประชามอญ. (2567). การพัฒนาธรรมนุญตำบลเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ใน จังหวัดชัยภูมิ. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 9(1), 367–380. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/article/view/274530>
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40ก. หน้า 1-90.
- วารุณี ณ นคร. (2549). *องค์กรประชาสังคมในระดับท้องถิ่น: ศึกษากรณีชมรมรักษะกะตะกะรน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD). <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/51418>
- วิชุดา สาธิตพร, สติธร ธนาธิโชติ, ธนพันธ์ ไส้ประกอบทรัพย์, และสุนิสา ช่อแก้ว. (2560). การสร้างความเป็นธรรมทางสังคมผ่านนโยบายสวัสดิการสังคม: กรณีศึกษาการเข้าถึงและได้รับประโยชน์จากโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ. *วารสารผู้ตรวจการแผ่นดิน*, 10(1), 50-79. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/ombudsman/article/view/166900>
- สันต์ชัย รัตน์ชะวัญ. (2559). *ประชาธิปไตยท้องถิ่น*. ฐานข้อมูลการเมืองสถาบันพระปกเกล้า. สืบค้น 20 กันยายน 2564, จาก <https://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ประชาธิปไตยท้องถิ่น>
- สุจินตนา ภาวสิทธิ์. (2555). *แบบกระบวนการเสริมสร้างและการปรับใช้ความเป็นธรรมทางสังคม: กรณีศึกษาชุมชนภาคกลาง* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์]. คลังปัญญา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. <http://repository.nida.ac.th/handle/662723737/1194>
- สุรางค์รัตน์ จำเนียรพล. (2552). *การเมืองของประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือในกระบวนการพัฒนา: ศึกษากรณีการจัดการน้ำในจังหวัดระยอง* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD). <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/51580>
- Taro Yamane. (1967). *Elementary sampling theory*. Prentice-Hall.